

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

ALLV100

Høstsemester 2020

Hvitt og mørkt i Conrad's «Heart of Darkness»

Kandidatnummer: 142

NARRATIVE TEKSTER, OPPGAVE 2

*Drøft bruken av metaforene «mørkt» og «kvitt» i Conrads *The Heart of Darkness*.*

Heart of Darkness ble skrevet av den engelsk-polske forfatteren Joseph Conrad i 1899. Det er en bok som har hatt utrolig mye kritikk og analyser. Et aspekt ved denne korte boken har blitt tatt opp flere ganger opp gjennom årene, og det er Conrads bruk av metaforene “mørkt” og “hvitt”. Denne oppgaven skal diskutere bruken av disse to metaforene og hva de kan representere i boken. Først i oppgaven vil jeg legge frem et kort handlingsreferat, deretter vil jeg undersøke hva en metafor er som litterært begrep. Så vil jeg drøfte hva “mørkt” og “hvitt” kan representere i *Heart of Darkness*. Avslutningsvis vil jeg konkludere med at Conrad ikke bruker ordene som man vanligvis ville trodd, der mørkt representerer det onde og hvitt det gode, men der begge kan representerer det motsatte eller det samme.

Heart of Darkness foregår rett etter “Scramble for Africa”, som er perioden der de europeiske landene deler ut Afrika mellom dem selv for alle ressursene på kontinentet. Det var altså på høyden av imperialismen. De fleste europeiske land var ganske ille på denne tiden, men Belgia var en av de verste. Når de gikk etter ressurser i Afrika var ikke europeerne redde for å brutalisere og undertrykke afrikanerne for å få tak i dem. *Heart of Darkness* følger Marlow som er en engelskmann. Han jobber derimot for en belgisk firma med navnet “The Company” og skal ta seg en tur til Afrika. I Afrika får Marlow se hvordan afrikanere som bor der blir behandlet og møter en annen karakter som heter Kurtz. Kurtz har vært i Afrika en stund, han blir veldig syk og til slutt dør. Etter dette reiser Marlow tilbake til London.

Mørkt og hvitt blir altså brukt mye i *Heart of Darkness* som metaforer. Men hva er egentlig en metafor? I følge Store norske leksikon (2019) er en metafor “et ord eller uttrykk som brukes i overført eller billedlig betydning.” I litteraturen blir metaforer ofte brukt i poesi, spesielt når man skal personifisere. Når døden blir fremstilt som en mann i svart kappe er det et eksempel på personifikasjon (store norske leksikon, 2020). Metaforer blir også brukt ved besjeling, det er når noe som ikke er menneskelig har menneskelige egenskaper og evner (store norske leksikon, 2020). Dette skjer ofte i fantasi, eventyr og tegnefilmer. Metaforer kan være et substantiv, adjektiv og verb. Conrad bruker for det meste mørk og hvit som adjektiv i *Heart of Darkness*.

Man kan automatisk tenke seg til at ordene mørkt og hvitt ofte representerer det onde vs. det gode. Dette er et klart tema i *Heart of Darkness*. Man kan trekke seg frem til en slik konklusjon ved å se på noen eksempler.

Eksempel 1:

A haze rested on the low shores that ran out to sea in vanishing flatness. The air was dark above Gravesend, and farther back still seemed condensed into a mournful gloom, brooding motionless over the biggest, and the greatest, town on earth. (Conrad, 5, 2012)

Eksempel 2:

It was difficult to realize his work was not out there in the luminous estuary, but behind him, within the brooding gloom. (Conrad, 5, 2012)

Eksempel 3:

Hunters for gold or pursuers of fame, they all had gone out on that stream, bearing the sword, and often the torch, messengers of the might within the land, bearers of a spark from the sacred fire. What greatness had not floated on the ebb of that river into the mystery of an unknown earth! (Conrad, 6, 2012)

I eksempel 1 er London beskrevet med “dark air” og har en “mournful gloom”. Likevel skal London visstnok være “the greatest, town on earth”, hvordan kan dette stemme når det blir beskrevet så negativt? På den ene siden merke seg at Conrad brukte mørkt som en negativ beskrivelse, men det skal samtidig beskrive noe som visstnok er positivt. I eksempel 2 blir arbeidet som The Company beskrevet. Arbeidet blir utført i “darkness and gloom” og ikke “on the lit water”. Dette kan leses som en indikasjon på at The Company gjør mistenksomme handlinger som må bli skjult i mørket. Dermed bruker Conrad mørkt som noe man kan skjule ubehagelig handlinger i. Eksempel 3 vises lys i et veldig klart positivt syn, der europeerne som skal inn i det ukjente bærer med seg lykter og lysende sverd, eller er “bearers of a spark from the sacred fire”. Og som vi vet, bringer flammer lys i mørket.

Det virker derfor meget enkelt å tenke seg at Conrad representerte hvitt og mørkt ved at hvitt er godt og mørkt er ondt. Men ser man etter nøyere stemmer ikke dette helt. Det har seg nemlig slik at det er flere tilfeller der det hvite/lys, ikke nødvendigvis betyr det gode.

The sun set; the dusk fell on the stream, and lights began to appear along the shore. The Chapman lighthouse, a three-legged thing erect on a mudflat, shone strongly. Lights of ships moved in the fairway—a great stir of lights going up and going down. And farther west on the upper reaches the place of the monstrous town was still marked ominously on the sky, a brooding gloom in sunshine, a lurid glare under the stars. (Conrad, 7, 2012)

Her beskriver Conrad sollyset som “brooding” og byen er “luridly” under stjernene. Conrad bruker altså ikke bare det lyse/hvite som et symbol for godhet eller opplysning, men noe som mørket eventuelt faller inn i. Et annet eksempel der lys kan bli sett på som negativt: “The shed was already a heap of embers glowing fiercely.” (Conrad, 24, 2012). Lys er ikke like fint som for eksempel en lykt hvis det kommer fra en “burning shed”. Da virker det mer som noe truende og farlig.

Ovenfor beskrev Conrad altså lyset som noe mørket til slutt faller inn i, og det er ikke den eneste gangen Conrad blander sammen lys og mørke. Det er ikke den typiske blandingen der ondt og godt kjemper mot hverandre, men representerer flere deler av samme enhet.

Flames glided in the river, small green flames, red flames, white flames, pursuing, overtaking, joining, crossing each other—then separating slowly or hastily. The traffic of the great city went on in the deepening night upon the sleepless river. (Conrad, 8, 2012)

Elven her er mørk, men reflekterer ikke flammer. Det er lys inni mørket. I tillegg er ikke bare flammene en type farget lys, men grønne, røde og hvite. Dette fargekombinasjonen kan virke skummel fordi disse fargene sammen kan virke helvetelignende. Igjen er det lyse/det hvite satt i et negativt lys. Videre er det noe som er enda mer interessant. Som nevnt ovenfor er *Heart of Darkness* satt i en tid der europeerne erobret Afrika. Den hvite mann kom altså til Afrika og gjorde utenkelige ting mot urbefolkningen som bodde der. Joseph Conrad var en hvit man selv og man kan ofte sette spørsmål med hvordan hvite beskriver andre mennesker fra minoriteter, spesielt mørkhudede. Conrad beskriver i *Heart of Darkness* forferdelige og utenkelige hendelser som afrikanere opplevde under europeerne sine hender.

Therefore he whacked the old n-word mercilessly, while a big crowd of his people watched him, thunderstruck, till some man, -I was told the chief's son, -in desperation at hearing the old chap yell, made a tentative jab with a spear at the white man -and of course it went quite easy between the shoulder-blades. (Conrad, 10, 2012)

Her blir et forferdelig mord av en mørkhudet afrikaner beskrevet og det er en hvit mann som utfører dette drapet. Dette er derimot ikke noe som tilsvarer at Marlow eller forfatteren støtter denne handlingen. Det at en hvit person gjorde dette gjør at ordet “hvit” kommer i enda verre lys. Man kan derimot ikke bare på grunnlag at dette tro at Conrad kun puttet afrikanere i et godt lys. I 1975 skrev den nigerianske forfatteren Chinua Achebe om *Heart of Darkness*. Han skrev at boken burde bli sluttet å bli undervist blant annet på grunn av dens rasistiske elementer.

Achebe beskrev Conrad Afrika som “the other world” (Achebe, 1977, s. 2). Conrad gjør altså Afrika til et mytisk sted i *Heart of Darkness*, men man kan også merke seg at det kan også bare være at fortelleren Marlow muligens ikke er til å stole på. Derimot blir de afrikanere avhumanisert og ble redusert til et aggressivt og primært jungel samfunn. Dette faller i det stereotypiske rasistiske måten hvite folk beskriver mørkhudete mennesker. Achebe sa også at Conrad var “a thoroughgoing racist” (Achebe, 1977, s. 6) på grunnlag av disse beskrivelsene. Dette gir mer grunnlag på at Conrad hadde et problem med dem. Selvfølgelig kan man ikke i nåtiden vite hundre prosent om Conrad var en rasist eller ikke, men det er definitivt noe å ha i tankene om hvordan Afrika blir beskrevet. Man kan på den andre siden reflektere på forskjellen på en forfatter og forteller. Hvis for eksempel *Heart of Darkness* hadde blitt skrevet av en anonym forfatter hadde vi ikke visst deres meninger i virkeligheten. Eller hvis en ung kvinne skriver en historie om en gammel mann, er det da den unge kvinnes ord som står i boken eller er det den gamle mannens? Dette er noen vanskelige spørsmål, men det er ofte slik at selv om man skriver en fiksjonell historie så kan forfatterens personlige meninger komme frem i teksten. Achebe hadde aldri møtt Conrad, men kunne komme frem til konklusjonen at han var en rasistisk ved å lese *Heart of Darkness*. Hvordan og hvem forfatteren er påvirker alltid en historie, men det vil ikke si at historien alltid samsværer med hva forfatteren mener. Det må også være en separasjon mellom de to, men er fortsatt noe man burde ha i tankene mens man leser.

Selv med disse beskrivelsene virker det som om Conrad for det meste putter den hvite mann, i alle fall de belgiske og *The Company*, i et dårlig lys. Under beskriver Conrad hvordan de afrikanske dør sakte, men sikkert. Mørket er også med i denne settingen som “black shadows of disease” (Conrad, 18, 2012). Selvfølgelig er det ikke positivt å være relatert sammen som en sykdom. I tillegg har hvite kolonister tvunget afrikanere ut av deres hjem og tatt dem til nye fremmede steder, gitt dem ukjent mat og til slutt jobbet dem nærmest til døden. Når en av dem titter opp på Marlow “white flicker in the depths of the the orbds, which died out slowly” (Conrad, 18, 2012). Her er altså det hvite ikke noe rent og vakkert, men det siste man ser i et misrablet liv før man til slutt dør.

"They were dying slowly—it was very clear. They were not enemies, they were not criminals, they were nothing earthly now, - nothing but black shadows of disease and starvation, lying confusedly in the greenish gloom. Brought from all the recesses of the coast in all the legality of time contracts, lost in uncongenial surroundings, fed on unfamiliar food, they sickened, became inefficient, and were then allowed to crawl

away and rest. These moribund shapes were free as air—and nearly as thin. I began to distinguish the gleam of eyes under the trees. Then, glancing down, I saw a face near my hand. The black bones reclined at full length with one shoulder against the tree, and slowly the eyelids rose and the sunken eyes looked up at me, enormous and vacant, a kind of blind, white flicker in the depths of the orbs, which died out slowly." (Conrad, 18, 2012)

Conrad bruker overraskende nok ikke hvitt og mørkt som noe som bare representerer det gode og det onde. Han viser flere ganger at det kan være omvendt eller være noe mikset sammen. Selv om det definitivt finnes eksempler der mørket er noe ondt og fælt, så er det også mange tilfeller der det hvite er det samme. Dette kan fortelle leseren at det finnes både godt og vondt i alt, inkludert lyset og mørket. Tittelen på boken er også "Heart of Darkness", som vil si at mørket er i tittelen. Boken avslutter også med mørket:

"The offing was barred by a black bank of clouds, and the tranquil waterway leading to the uttermost ends of the earth flowed somber under an overcast sky—seemed to lead into the heart of an immense darkness." (Conrad, 76, 2012)

I de siste linjene av boken er himmelen fylt av "black bank of clouds", men samtidig er vannveien "tranquil". Denne veien leder dem inntil et enormt mørke og deretter slutter boken av. Conrad velger altså å avslutte *Heart of Darkness* meget åpnet og med mørke i midtpunktet. Dette er heller ikke noe positivt mørke og hinner virkelig til at ondskap eksister, men sier ingenting om hva som kan bli gjort med det. Så hva prøvde egentlig Conrad å vise med bruke sitt av mørkt og hvitt? Det er ikke fullstendig ondt eller godt, men heller ikke fullstendig motsatt. Det virker nesten som en blanding av alt, fordi finnes det egentlig noe konkret ondt og godt? Som oftest er vi mennesker en blanding av begge. Er vi da fylt av både det mørke og lyse, eller er mennesket fylt av ingenting?

Litteraturliste:

- Achbe, Chinua. 1977. *An Image of Africa: Racism in Conrad's "Heart of Darkness"*. London: W.W. Norton and Co, s. 251-261.
- Conrad, Joseph. 2012. *Heart of Darkness*. Kindle versjon. https://www.amazon.com/dp/B0084AMNWQ?psc=1&ref=ppx_pop_dt_b_product_det_ails

Lenker:

- Store norske leksikon. 2019. *Metafor*. <https://snl.no/metafor> (Lest: 24.10.2020)
- Store norske leksikon. 2020. Personifikasjon. <https://snl.no/personifikasjon> (Lest: 24.10.2020)
- Store norske leksikon. 2020. Besjeling – litteratur. https://snl.no/besjeling_-_litteratur (Lest: 24.10.2020)